WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ROK III WARSZAWA, DNIA 15 LISTOPADA 1928 R. NUMER 22

DZIESIĘCIOLECIE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO W ODRODZONEJ POLSCE

Wydawnictwa specjalne, jakie ukazały się z okazji święta dziesięciolecia wskrzeszenia Polski Niepodległej, obrazują w sposób szczegółowy wysiłek twórczy oraz istotny dorobek w dziedzinie rozlicznych gałęzi naszego gospodarstwa narodowego. Opracowania te obejmują również z natury rzeczy najbliżej nas interesujące zagadnienia przemysłu chemicznego, którego doniosłe znaczenie w całokształcie wytwórczości polskiej jest już dziś przez wszystkich należycie doceniane. Jeśli więc wspomniane publikacje — wśród których na plan pierwszy wysuwa się istotnie monumenalne dzieło „Przemysł i Handel", wydane nakładem znanego tygodnika pod taką samą nazwą — uwalniają nas od obowiązku rysowania na tem miejscu zdobyczy polskiego przemysłu chemicznego za ostatnich lat dziesięć: to jednak rzut oka wstecz i zestawienie sytuacji przemysłu chemicznego przed laty dziesięciu i dzisiaj wydaje się niezbędne. Chodzi tu przedewszystkiem o osiągnięcie efektu perspektywicznego i zorjentowanie się w ogromie dokonanej pracy.

Rok 1918 zastał cały przemysł polski doszczętnie zrujnowany: rekwizycja 400 wagonów ołowiu, pochodzącego z fabryk chemicznych, 2.000 wagonów gotowych produktów chemicznych, 2.000 wagonów smarów, eksploatowanie bez zgody prawych właścicieli oryginalnych polskich metod produkcyjnych, konsekwentne niszczenie budynków i urządzeń fabrycznych, przewożenie kotłów parowych do miejscowości leżących o setki kilometrów — oto ogólna charakterystyka okoliczności, jakie się złożyły na sytuację przemysłu chemicznego w listopadzie pamiętnego roku 1918. Jeśli dodać, że wszystkie nieomal istniejące przed wojną fabryki chemiczne były wtedy unieruchomione lub zatrudnione w niewielkim tylko odsetku, ponury ten obraz ówczesnego stanu rzeczy uwypukli się jeszcze wyraźniej.

Dziesięć lat później — rok 1928. Powyżej setki warsztatów wielkiego przemysłu chemicznego pracuje intensywnie. Wszystkie najważniejsze dziedziny wytwórczości chemicznej mają swe placówki w Polsce. Kilkaset drobniejszych warsztatów chemicznych działa w kraju naszym. Ponad 50.000 robotników znajduje zatrudnienie w przemyśle chemicznym. Powstają nowe fabryki, o których założeniu w r. 1918 nikt nawet nie myślał. Sprawa azotowa zbliża się do ostatecznego rozwiązania. Orzymywanie chloru ciekłego jest na najlepszej drodze. Szereg gałęzi wytwórczości zorganizował się od podstaw i pracuje w szybkiem tempie. Otrzymywanie tłuszczów jadalnych, synteza związków azotowych z powietrza, przemysł elektrotermiczny, ekstrahowanie drzew iglastych, fabrykacja półproduktów organicznych, produkcja płyt i papierów fotograficznych — oto najważniejsze dziedziny wytwórczości chemicznej, jakie powstały za czas ostatniego dziesięciolecia.

Działalność badawczo - twórcza, skoncentrowana w Chemicznym Instytucie Badawczym i polskich szkołach akademickich, liczna już dziś zawodowa prasa chemiczna, długi poczet patentów wziętych przez Polaków — oto intelektualny chemiczny nasz dorobek.

Rzeczowa współpraca Polski na terenie instytucyj międzynarodowych, udział w rozlicznych naradach, kongresach i zrzeszeniach, ścisłe porozumienia przemysłu polskiego z międzynarodowemi organizacjami — to wynik naszej żywej działalności na terenie światowym.

Najlepszem życzeniem, jakie sformułować możemy na drugie zkolei dziesięciolecie odrodzonego bytu państwowego — to pragnienie, aby tempo rozwoju naszego życia chemicznego nie było mniejsze, niż w okresie minionych lat dziesięciu.

NOWE PLACÓWKI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Z zadowoleniem możemy oznajmić o powstaniu na Górnym Śląsku dwu nowych wytwórni chemicznych.

Z inicjatywy fabryki materjałów wybuchowych „Oswag", buduje się w Wyrach instalacja syntetycznego amonjaku, który będzie przetwarzany na siarczan amonu. Synteza amonjaku opiera się na amerykańskich patentach syst. „Nitrogen"; wodór otrzymywany będzie elektrolitycznie, zaś azot — przez skraplanie powietrza metodą Lindego. Produkcja będzie zapewne uruchomiona w lutym 1929.

Około stacji kolejowej Ligota — Katowice od niedawna uruchomiona została fabryka acetylenu dissous, pracująca według szwedzkich patentów „Aga".

Oba te zjawiska świadczą o żywotności i wielkim rozmachu polskiej wytwórczości chemicznej, inwestującej coraz to nowe, a konieczne dla naszego życia przemysłowego urządzenia.

PROJEKTY EKSPORTU ETERU

Na tle ogólnej tendencji syndykalizowania oraz naprawy naszego bilansu handlowego przez rozwój eksportu, należy uwypuklić znamienny fakt nurtowania podobnych tendencyj na terenie polskiego przemysłu chemicznego. Byliśmy przed kilku dniami świadkami narady fabryk eteru, które zamierzają zorganizować wspólną akcję eksportową. Sprawa to tem więcej doniosła, że kraj nasz posiada znaczną nadprodukcję spirytusu, którego należyte zużytkowanie — zwłaszcza w kierunku wywozowym, jest zagadnieniem pierwszorzędnej doniosłości. Trudno dzisiaj przesądzić, jak ułożą się realnie rzeczone sprawy, gdyż powołanie wspólnej organizacji wywozu eteru zależne jest przedewszystkiem od konjunktury na ten artykuł na rynkach zagranicznych. Przedewszystkiem więc należy zbadać dokładnie możliwości eksportowe, jednakowoż fakt zorganizowania podobnego zebrania i zgodnych narad przy jednym stole jest zjawiskiem, godnem szczególnego podkreślenia i żywego poparcia.

W przemyśle chemicznym istnieje wiele jeszcze dziedzin, gdzie podobne tendencje syndykalistyczne byłyby nader pożyteczne, zwłaszcza w obecnej sytuacji, gdzie każdy przejaw zwartej organizacji producentów tworzy pomyślne konjunktury nietylko dla nich, lecz również dla całokształtu gospodarki polskiej.

WŚRÓD KSIĄŻEK

Otrzymaliśmy wydaną staraniem Górnośląskiego Związku Przemysłowców Górniczo-Hutniczych w Katowicach statystykę produkcji G. Śląska za r. 1927. Statystyka opracowana została w sposób nader wyczerpujący, zaś jej układ jest prosty i jasny, pozwalający z łatwością korzystać z długiego zespołu dat statystycznych. Niezależnie od właściwej statystyki śląskiej, wydawnictwo podaje również zestawienia produkcji całej Polski, celem uwypuklenia na tem tle liczb, dotyczących specjalnie G. Śląska. Zbadanie cyfr, podanych w statystyce, pozwala wyprowadzić wniosek, że od czasu przyłączenia G. Śląska do Rzeczypospolitej — rok 1927 był najlepszym prawie we wszystkich gałęziach produkcji, jeśli mowa o tonnażu wytwórczości. Wzmożona produkcja r. 1927 nie oznacza jeszcze bynajmniej całkowitego wyzyskania zdolności wytwórczej przemysłu górnośląskiego, gdyż właściwe liczby za r. 1913 są jednak wyższe od dat w r. 1927.

Z uwagi na specjalną dziś aktualność sprawy kwasu siarkowego, przytaczamy poniżej statystykę górnośląskiej wytwórczości tego kwasu w tonnach, przeliczonego na kwas 50°Be:

1922	1923	1924	1925	1926	1927
181.825	198.682	150.698	214.796	174.736	227.380

Oczywiście, liczby powyższe nie obejmują całej polskiej produkcji kwasu siarkowego, lecz dają dostateczny obraz dla zorjentowania się w dynamice produkcji tego artykułu.

Omawiane wydawnictwo zasługuje na całkowite uznanie, życzeniem jednak byłoby na przyszłość, aby zestawienie dat statystycznych nie ukazywało się z 9-ciomiesięcznem opóźnieniem, gdyż posiada wówczas znaczenie raczej dokumentalne.

NA MARGINESIE

Na półkach księgarni niemieckich ukazała się przed niedawnym czasem niewielka broszurka, pióra G. Reimanna, zatytułowana „Giftgas in Deutschland" i zaopatrzona w obiecujący podtytuł „Die Machtstellung der I. G. Farbenindustrie A. G."

Broszura ta stanowi typową literaturę agitacyjną. Hasło walki z kapitalizmem, ironiczny stosunek do niemieckich socjalistów, wielka przyjaźń dla „Sowietów" i gotowość aktywnej obrony „Związku Sowieckiego" w razie wystąpienia przeciwko niemu państw kapitalistycznych, — świadczą, że literatura ta wyszła z obozu komunistycznego. Stosunki polityczno-ekonomiczne państwa niemieckiego i przemysłu wogóle ujęte są z punktu widzenia komunistycznego. „Przemysł chemiczny — mówi autor — jest faktycznie przemysłem ofensywy wojskowej. Kapitalizm niemiecki *przygotowuje się do udziału w nowej wojnie.* Zakłady otrzymywania azotu z powietrza wyrabiają nawozy sztuczne; podczas wojny będą one fabrykowały materjały wybuchowe, — wrócą znowu do swego dawnego powołania. Narazie zamiast gazów trujących wyrabia się barwniki i inne pożyteczne związki. Niewiadomo jak długo to potrwa?! Dlatego też wszystkie państwa kapitalistyczne, nie żałując żadnych ofiar, rozwijają swój przemysł chemiczny, wojnę chemiczną badają i przygotowują otwarcie, ale rząd niemiecki może to czynić jedynie w sposób tajny". Czytamy dalej: „Międzynarodowa przyjaźń kapitalistów jest typową dla czasów powojennych i wskazuje na jednomyślność wspólnej idei: — zwalczania pierwszego wielkiego państwa robotniczego — Rosji Sowieckiej". „Dla osiągnięcia tego celu nie wystarczą środki bojowe, jakich może dostarczyć imperjalizm angielski: kapitalizm niemiecki gotów jest uzupełnić tę lukę". Rolę przemysłu i kapitalizmu niemieckiego, a przedewszystkiem I. G. Farbenindustrie, ujmuje autor w sposób następujący:

„W jaki sposób — pyta Reimann — może klasa robotnicza przeszkodzić zwalczaniu Sowietów i aktywnie im przyjść z pomocą? Przedewszystkiem robotnicy, przejęci duchem rewolucyjnym, muszą wszystko uczynić, aby uniemożliwić dostarczanie przez przemysł chemiczny środków walki przeciwko Sowietom.

W Niemczech kapitaliści tak są zjednoczeni, że należałoby rozpocząć wojnę rewolucyjną szerokich mas robotniczych z trustami kapitalistycznemi i kapitalistami, a przedewszystkiem ze stojącym na czele kapitalizmu europejskiego trustem niemieckim I. G. i ciężkim przemysłem Zagłębia Ruhry".

Broszura ta, pomimo swych cech wybitnie komunistycznych, jest jednak ciekawa z uwagi na zawartą w niej charakterystykę obecnego poziomu niemieckiego przemysłu chemicznego.

W roku 1913 udział Niemców w światowej produkcji materjałów chemicznych wynosił 24%, w roku zaś 1924 — 17% (bez Stanów Zjednoczonych — 36,3%, ew. 31,2%). Wskutek tego, chociaż Niemcy stracili częściowo swój monopol, mają jednak najpotężniejszy przemysł chemiczny w całej Europie.

Ilość pracowników zatrudnionych w przemyśle chemicznym wynosi w r. 1923 — 278.000, a w r. 1925— 314.000!

W niemieckich fabrykach przemysłu chemicznego, dzięki posuniętej do maximum mechanizacji pracy, na 3,3 robotnika przypada jeden fachowiec.

I. G. skupia w sobie 80% przemysłu chemicznego w Niemczech.

W r. 1924 wartość jego fabrykatów wynosiła 2400 miljonów marek, czyli 25% ogólno europejskiej produkcji.

Produkcja niemiecka związanego azotu z powietrza w r. 1913 stanowiła 15,7% produkcji światowej, w roku 1925 zaś 31%. W ostatnich czasach produkcja azotu w Leuna osiąga 400.000 ton (o 62% więcej niż w r. 1924).

Ciekawe są dane, dotyczące wydatków ponoszonych przez różne kraje na badania w dziedzinie gazów trujących: Anglja wydała na „doświadczenia" z gazami w r. 1923 — 80.000 f. st., w roku zaś 1924 — 103.000 f. st., przyczem ofiarą tych doświadczeń padło 618 zwierząt doświadczalnych i wielu ludzi straciło zdrowie. Japonja asygnowała na budowę „gazowego instytutu" 10 milj. dolarów, Amerykańska „Chemical Warfare Serwice" wydała w roku 1922/23 — 600.000 dolarów, a w roku 1925 — 907.000 dol. Arsenał w Edgewood obsługuje 8.000 robotników, 85 oficerów, 75 chemików i t .d. Od r. 1920 do 1924 zginęło wskutek zagazowania i ciężkich obrażeń 162 ludzi i wiele osób straciło zdrowie.

Ogólną konkluzją broszury jest przeciwstawienie rozwojowi przemysłu chemicznego — zorganizowanej siły proletarjatu.

KRONIKA

Dn. 9 października r. b. odbyło się posiedzenie Rady Towaroznawczej przy Min. Skarbu, na którem między innemi postanowiono:

Mydło przezroczyste w postaci cylindrów zaperfumowane, przeznaczone do nacierania szyb w celu nadania im właściwości odpornych na pocenie — clić wg. poz. 120 p. 1 taryfy celnej.

Mieszaninę zwaną „Mörtelmischung", używaną do tynkowania domów — clić wg. poz. 68 p. 5 taryfy celnej.

Saletrę Guggenheima w postaci granulek — clić wg. poz. 103 p. 1 taryfy celnej.

Produkt zwany „cement-linoleum", służący do wyrobu linoleum, a stanowiący mieszaninę utlenionego oleju lnianego z kalafonją i sykatywami — clić wg. poz. 117 p. 8 taryfy celnej.

Olej z łupku bitumicznego z domieszką smoły z tegoż łupku o ciężarze gatunkowym powyżej 1 — clić wg. poz. 81 taryfy celnej.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 91 z dn. 30 października r. b. ukazało się pod poz. 799 Rozporządzenie z dn. 12 października 1928 w sprawie zwrotu cła przy wywozie chloranu potasu.

Rozporządzenie to wprowadza zwrot cła za sprowadzone z zagranicy i zużyte do wyrobu chloranu potasu chemikalja i materjały pomocnicze — w wysokości 5 zł. przy wywozie 100 kg. chloranu potasu.

W Dz. Ust. Nr. 91 z dn. 30 października r. b. ukazało się pod poz. 800 Rozporządzenie z dn. 26 października 1928 o ulgach celnych.

Rozporządzenie to przedłuża do dn. 30 kwietnia 1929 ulgi celne 25%-owe — na kwas azotowy i nitrozę oraz ulgi 80%-owe na barwniki do wyrobu laków pigmentowych.

W Dz. Ust. Nr. 92 z dn. 6 listopada r. b. ukazało się pod poz. 813 Rozporządzenie z dn. 29 października 1928 o dalszem zawieszeniu (do dn. 31 grudnia 1928) cła wywozowego na ługi glicerynowe pomydlane.

W Dz. Taryf i Zarządzeń Kolejowych Nr. 13 ukazało się Rozporządzenie, cofające ulgę przyznaną przez taryfę wyjątkową Nr. XXXII dla transportów kwasu siarkowego i siarkawego, przeznaczonych na eksport.

E C H A

Z okazji dziesięciolecia wskrzeszenia niepodległego bytu państwowego, szereg wybitnych działaczy został odznaczony orderem Odrodzenia Polski. Z pośród członków Zarządu naszego Związku otrzymali odznaczenia: Prof Dr. Józef Zawadzki, Vice-prezes Związku Przemysłu Chemicznego — krzyż komandorski, za zasługi na polu rozwoju przemysłu chemicznego, w szczególności dla celów obrony Państwa, oraz Inż. Włodzimierz Płużański, Vice-prezes Związku Przemysłu Chemicznego — krzyż oficerski, za zasługi na polu rozwoju przemysłu chemicznego w szczególności dla celów obrony Państwa. Z pośród przemysłowców chemicznych zostali odznaczeni: Inż. Adam Podoski, Dyrektor Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie — krzyżem komandorskim za zasługi położone przy przejęciu przez władze polskie fabryki chorzowskiej oraz na polu propagandy nawozów sztucznych i rozwoju eksportu i Inż. Ludwik Brzezowski, członek Zarządu Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie za zasługi położone na polu pracy niepodległościowej oraz na polu zorganizowania sprzedaży wytworów chorzowskich. Z pośród profesorów chemji politechniki warszawskiej zostali odznaczeni: J. M. Rektor Wojciech Świętosławski, — krzyż komandorski z gwiazdą za zasługi na polu działalności naukowo-badawczej w dziale chemji i pracy pedagogicznej, Prof. Ludwik Szperl — krzyżem komandorskim za zasługi na polu naukowem i pedagogicznem. Z pośród osób, współpracujących w pewnej płaszczyźnie z naszym Związkiem, Ppłk. Inż. Kazimierz Moniuszko — krzyżem oficerskim za zasługi na polu organizacji przemysłu chemicznego dla wojska.

Wszystkim odznaczonym składamy serdeczne powinszowania.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	550 zł.
Alkohol metylowy techniczny	— „
„ „ czysty 99%	— „
Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,68 „
Azotniak mielony za 1 kg % N_2 *	1,71 „
„ granulowany za 1 kg % N_2 *	1,91 „
Azotan amonowy *	103.60 „
Benzen handlowy 90%	91 „
„ czysty	103 „
Bisuflat (kw. siarczan sodu)	25 „
Chlorek cynku (ług 50%)	55 „
Chlorek wapna bielący	40 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	900 „
„ pro narcosi"	1.900 „
Fenol czysty	275 „
Formalina 30%	260 „
Fosforyty rachowskie surowe	3,50 „
Gliceryna farmaceutyczna 90%	340 „
„ techniczna	280 „
Karbid	58 - 62 „
Karbolineum	45 „
Klej kostny	250 „
Klej skórny	400 „
Krezol	135 „
Kwas azotowy 30° Be. w przel. na 100 % HNO_3	110 „
„ mrówkowy 85%	241 „
„ siarkowy 60° Be	6,32 „
„ solny bez arsenu	„
„ octowy techn. 30%	110 „
Mączka fosforytowa rachowska 16.5% P_2O_5	6,56—7.50 zł.
„ kostna odklejona 30% P_2O_5	20 „
Naftalen surowy prasowany	34,50 „
„ czysty w łuskach	65 „
Octan sodu	140 „
„ ołowiu	270 „
Oleina zwierzęca destylat	300 „
„ „ saponifikat	290 „
Oleum 20%	19,95 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	12 „
Smoła preparowana	27,50 „
Siarczan amonu	43 „
Siarczek sodu 60/62 % *	66 „
Soda amonjakalna	26 „
„ kaustyczna	61 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	18 „
Stearyna	280 „
Superfosfat 16%	13,12—13.76 „
Toluen czysty	103 „

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Prenumerata kwartalna w kraju zł. 3.50, zagranicą zł. 5.00. Cena zeszytu pojedynczego zł. 0.60.
Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Ceny ogłoszeń Cała strona zł. 150. Pół strony zł. 80. Ćwierć strony zł. 45. Jedna ósma strony zł. 30. Wiersz jednoszpaltowy zł. 5. Ogłoszenia drobne „Produkty wytwórczości krajowej", tekst trzywierszowy kwartalnie zł. 30; wiersz dodatkowy zł. 5. Członkowie Związku otrzymują od cen powyższych rabat.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 14, telefon 410-14 Wychodzi 1-go i 15-go każdego miesiąca

Wydawca: w imieniu Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej — Dyrektor Związku, inż. EDMUND TREPKA.

Redaktor: inż. TADEUSZ ZAMOYSKI. Drukarnia „Rola" J. Buriana, Mazowiecka 11.